

Goedemiddag,

Uit de krant van vandaag.

Rijke landen komen hun beloften op het gebied van armoede- en hongerbekämpfung niet na. Zij voeren nu mogelijk de internationale geldcrisis aan als reden dat zij niet meer kunnen doen.

Slechts 10 procent van de toegezegde 22 miljard euro is betaald.

A.P., Reuters

Over vader, moeders en kinderen in een meedogenloze wereld

Ik ben geboren in een totale puinhoop. 14 maart 1945. De wereld was op drift. De Oostenrijker Adolf Hitler probeerde na zijn nederlaag in Rusland in pathologische vernietigingsdrift een continent te vernielen. De Führer gaf, toen mijn moeder op alle dagen liep, bevel Duitsland, dus ook Nederland, met de aarde gelijk te maken. Steden en fabrieken te verwoesten, miljoenen van huis en haard te "evacueren". De waanzinnige dictator wilde niets weten van een leven ná de oorlog.

Oorlog is van alles wat er is, het ergste. Oorlog zou verboden moeten worden.

Een maand voor mijn geboorte ging Dresden in vlammen op. Alles en iedereen werd verplaatst. Thuis lag mijn vader aan bed gekluisterd met dysenterie. Het eerste geluid dat ik maakte werd overstemd door de sirenes van het luchtalarm. Was een mannetje van negen pond, het saldo van vooral suikerbieten. Op de dag van mijn geboorte bedroeg het gemiddelde voedselrantsoen slechts 750 calorieën. Voor de babyboom naar huis, op

een fiets zonder banden. Papa doodziek in zijn drollenvanger, mama achterop, baby in haar armen.

In de maanden die volgden, was ik actief in het babyverzet.

Twee maanden later bevrijding. Nederland danste en dronk alles van zich af. In augustus gooiden de Amerikanen een atoombom op de Japanse stad Hiroshima. Drie dagen later gebeurde hetzelfde met Nagasaki. Vernietiging compleet. Tweede Wereldoorlog voorbij.

In Nederland werden de mouwen opgestroopt. Er werd gestraft, gesloopt, hersteld, gebouwd. Onze straat een grote zandbak. Mijn vader moest aan het werk, geen tijd meer voor een studie. Er waren kinderen, er moest geld op tafel komen. Mijn moeder verdiende als werkster wat bij. Er werd overgewerkt en in de schaarse vrije tijd gingen we met z'n allen naar zijn volkstuin toe. Hij had daar van rommelhout en van dingen die de mensen wegdoen als in een krottenwijk een huisje gebouwd dat hij het Muiderslot doopte. Het land, zoals hij het noemde, was bijna honderd meter lang en zo'n veertig meter breed.

Mijn Ome Frans, die eens in ons kleine paradijs kwam kijken wat wij daar nu allemaal aan het doen waren, zei, terwijl hij om zich heen keek: "Tuin?" Waarop mijn vader reageerde: "Mijn volkstuin is misschien wel klein maar weet je wel hoe hoog hij is?"

Het mooiste vond ik het spitten. Moest dan naast mijn vader staan om de pieren uit de omgekeerde zwarte kluiten te peuteren. Ik hield ze niet altijd heel, trok ze soms uit elkaar, maar daar gingen ze niet dood van. Pieren, die we gebruikten om op paling te vissen. Het land werd in drie stukken verdeeld. Een deel voor de aardappels, een deel voor de groenten, een deel voor de bloemen. Het jaar erop alles andersom. Dat had mijn vader nog van Karel de Grote geleerd.

Ik mocht een vogelverschrikker maken om de aardbeien te beschermen. Nooit zijn kraaien en spreeuwen zo bang geweest.

Dwars door het midden van mijn vaders land liep een pad waar iedereen die daar ook een plekje had, overheen mocht. Recht van overpad. Aan weerszijden van het land liepen sloten naar Utrecht en naar Hilversum. Sloten met glashelder water. Salamanders zwommen daar, vorentjes, stekelbaarsjes, kikkers, schrijvertjes scheerden over het spiegelgladde oppervlak. In de diepe blubber zaten palingen. Ooit werd er in de sloot bij ons land een kolossale meerval van één meter veertig en achtendertig kilo gevangen. De hele stad sprak ervan. Het stond zelfs op de voorpagina van het Nieuw Utrechts Dagblad in letters die mijn vader eigenhandig gezet had.

"Roofvis in slootje".

Papa was typograaf bij het Parool. Het Nieuw Utrechts Dagblad was onderdeel van die "vrij en onverveerd"-krant. Ook in de oorlog waren ze stiekem voor die krant letters blijven zetten.

Mijn vader kon daar verdomd stoere verhalen over vertellen, vooral als hij wat op had. Mijn moeder kon daar schamper op reageren. "Ja Jan, toe maar. Hitler scheet voor jullie in zijn Lederhosen."

"Herman, geef dat mes eens aan." Het mes waarmee ik een pijl en boog aan het snijden was, gaf ik aan mijn vader. Heel voorzichtig met het puntje van het keukenmes keerde hij een lieveheersbeestje, dat machteloos op zijn rug lag te spartelen, om. Het beestje klapte zijn vleugeltjes naar binnen en kroop langs een bonenstaak omhoog. Lieveheersbeestjes in huis brengen

geluk, of waren het spinnen? Ik denk lieveheersbeestjes, zie je wel? Hij haalde een Verkade toffee uit zijn broekzak en gaf hem aan mij. "Als zo'n beestje op zijn rug ligt, kan hij zich dan niet zelf omdraaien?"

"Jawel, maar dat kan heel lang duren dus een beetje helpen kan geen kwaad."

Het begon te plenzen. Zaten we daar in het Muiderslot met onze knieën tegen elkaar.

Papa vertelde van de parachutes met voedselpakketten die nog tijdens de oorlog boven Utrecht, ook bij ons in de tuin, werden uitgestrooid. Kan me de smaak en de geur van die plakkerige dikke gepasteuriseerde karamelmelk nog goed herinneren. En de biscuit en chocola. In de keuken hadden we nog een stel van die koperkleurige blikken staan voor je-weet-maar-nooit. Misschien komen nu de Russen wel. Of de Chinezen. Bij de C&A en voor de Rembrandtbioscoop stonden er al een paar, met pinda's, spekkies en nogablokken.

Mijn vader schoof een raam, dat hij van een Volkswagen had geleend, wat opzij. "Wil je een kopje thee? Schep dan wat water uit de sloot en zet dat op het gas." Heerlijk vond ik dat. De geur van zo'n gasbrander. "Zal ik een eitje voor je bakken? Haal ze dan onder de hen van de buurman uit. Zeg maar dat je ze morgen terugbrengt. Nee, weet je wat: we gaan paling roken."

Het lieveheersbeestje zat nu op de vensterbank van het Volkswagenraam en kroop naar buiten.

Helpen is verdomd belangrijk, dacht ik.

Dat had Meester Mok bij ons op school ook verteld. Van UNICEF, en zo. Onze huisarts had een doos waarop UNICEF stond. Daar zaten spuiten in, waarvan er diverse in mijn billen zijn terecht gekomen.

's Avonds bij het eten begon mijn oudste zusje, die bij de Kabouters was, over een heitje voor een karweitje. Ik vroeg of ik mee mocht doen. "Nee, want jij bent niet bij de padvinderij. Dan moet je eerst bij de padvinderij, de welpen. En dat gebeurt niet," zei mijn vader. "Waarom toch niet?" mopperde mijn moeder.

"Doet me te veel aan de Hitlerjugend denken. Als ik die kinderen zo door de straten zie stampen in hun Baden Powell-uniform, met hun vaandels en hun liedjes, word ik misselijk."

"Vind je niet dat je overdrijft?"

"Herman gaat niet bij de padvinderij. Als hij iets voor anderen wil doen dan gaat hij maar..."

"Wat gaat hij dan maar?"

"... kinderpostzegels verkopen voor Unicef."

"Daar is hij te klein voor. Dat mogen ze pas in de zesde."

"Dan wachten we dus tot de zesde."

"Waarom mag Hanneke wel bij de padvinderij en ik niet?"

"Zij is een makkeltje en makkeltjes beginnen nooit een oorlog."

Ik keek naar mijn zusje. Nee, zij zou nooit een oorlog beginnen. Pesten wel. Ruzie maken ook. Mijn Kapitein Rob-, Erik de Noorman-, Dick Bos-stripboeken niet teruggeven en mijn knickers kwijt raken, maar een oorlog ...? Ja. Een oorlog was van alles wat erg was het allerergste. Zo erg dat mijn vader elk jaar op 4 en 5 mei altijd weer, met een gezicht zo wit als sneeuw, naar de radio zat te luisteren. En zijn ogen waren dan vochtig en zijn vuisten geel. Dorst dan niets te zeggen. In zijn ogen was dan iets groots, iets waar ik bang van was.

Op 4 en 5 mei, dodenherdenking en bevrijding, werd hij steevast dronken. Dan gingen alle remmen los. Hilde hij spreekwoordelijk van vreugde en verdriet. Zong hij het Wilhelmus, als een godsmajoor. Weet nog dat op de vijftiende verjaardag van de bevrijding hij door de gang wankelde en mijn naam riep: "Herre." Nam me mee naar buiten, rolde een sjekkie, duwde me met m'n kont op de vensterbank en zei, met zijn handen op mijn schouders, een ongemeen ernstig gezicht en een met crêpepapier gestoffeerde oranje theemuts op: "Vitamine en penicilline, zonder die uitvindingen, jochie, zou jij hier nu niet zitten. Vergeet nooit dat je schatplichtig bent. Dat er meer is dan muziek, voetbal en meisjes. En dat je er niet geweest zou

zijn, als ...". Verder kwam hij even niet, vanwege een onbedaarlijke hoestbui. Hoorde hem daarna voor de zoveelste keer zeggen: "Liefde is een werkwoord. Liefde doe je!" Daarna moest hij kotsen. Zo werd hij weer nuchter. Maakte dan met zijn Nieuw Utrechts Dagblad de wc schoon. Als mijn vader dronken was, ging ik naar boven, viool spelen, zodat ik niet hoefde te horen hoe mijn vader en moeder ruzie maakten. Ook al eindigden hun confrontaties meestal in lachbuien en verdwenen ze daarna in de slaapkamer. Ik vond het niks.

"Zonder de Amerikanen, de Canadezen, de Engelsen, de Polen zou jij niet bestaan hebben. Zouden wij nu..."

"Jan, hou er nou eens over op. Die kinderen weten dat nu wel."

"Zoiets kun je niet weten als je het niet beleefd hebt."

"Nou, laten we dan hopen dat zoiets nooit meer gebeurt."

"Geloven en hopen helpt niet, de mensen moeten wat doen. God knapt het niet op. God heeft geen jood uit de gaskamers gered. God heeft er geen gedeporteerd."

In mijn jeugd werkten de meeste mensen nog in de landbouw. Fabrieken waren er nauwelijks. De overheid stak overal zijn neus in. Parlementaire controle moest nog worden uitgevonden. Het leger bemoeide zich overal mee omdat er zich volgens de legertop achter elke boom een verdachte revolutionair schuilhield. Wereldrijken begonnen als gletchers af te brokkelen. Ooit was George V keizer van India, koning van Australië, Canada, Zuid-Afrika, Nieuw-Zeeland en New Foundland. Wie heeft kunnen voorzien dat Her Majesty the Queen met de tijd slechts wat afgelegen rotspunten en armlastige eilanden zou erven? Mijn vader werd lid van de "progressieve" Partij van de Arbeid en voorzitter van de grafische bond in Utrecht. Mijn moeder streek alles, van maandverband tot was- en pannenlapjes aan toe. Wij hinkelden, tolden, speelden buskruit, diaboloden, trokken belletje, knikkerden, rookten stiekem sjekkies,

voetbalden, piesten ver, liepen op sandalen, droegen korte broeken en geruite overhemden en in de winter kamizools. En op zondag naar de volkstuin om onkruid te wieden en dat wat rijp was te plukken voor de wek.

Ik werd een jaar of tien, ging naar de Montessorischool en kreeg zomaar nierbloedingen. Moest daarvoor naar het Diaconessenziekenhuis. Niet omdat we katholiek waren maar omdat daar dokter Sjamsoedin werkte, die volgens onze huisarts met de enge naam, hij heette dr. Snijder, de beste dokter voor mijn nieren was. Heb daar ik weet niet hoelang gelegen. Kreeg elke dag wel prikken. Penicilline. Behalve op zondag. Op zondag werd er niet geprikt. Elke dag was er een spreekuur. Om 's avonds zeven, na het eten. Keek vanuit bed met kloppend hart naar de deur, naar het bordje "Nooduitgang". Hoorde mijn vader en moeder al van een afstandje komen. Als papa liep, waar dan ook, floot hij. Op die manier was hij altijd wat langer bij me. Als ze dan de ziekenzaal binnenliepen, maakte mijn hart een sprongetje en papa een half uur lang grapjes. Soms bracht hij wat mee uit de tuin. Wat appels. Of een glazen pot met kikkervisjes. Mama hield mijn hand vast en draaide met haar wijsvinger krullen in mijn haar. En dan gingen ze weer. Weg door de deur. Staarde ik naar het bordje "Nooduitgang". Ooit zou ik daar helemaal beter onderdoor lopen. Dat had de dokter zelf gezegd.

Zo werd ik toch nog zeventien. Ging naar het Utrechts Conservatorium.

Las op een dag in de Volkskrant een verhaal over UNICEF. Over kinderen die geen ouders hadden zoals ik, die bij bosjes stierven in Afrika, in India. "Waarom geef je je niet op als vrijwilliger? Je bent nu te oud voor de Kabouters?" Ik schreef een briefje en hoorde er een paar dagen later bij. UNICEF-vrijwilliger Midden-Utrecht. Unicef staat voor de rechten van het kind, recht op gezondheidszorg, recht op onderwijs, recht op een toekomst, enzovoort. Rechten die ook vandaag nog wereldwijd, ook in

Nederland, met voeten worden getreden. De rechten zijn gearticuleerd en geratificeerd door alle landen van de wereld op de Verenigde Staten en Somalië na. De plichten liggen niet vast. Het zijn doelstellingen.

Absurd. Cynisch. In de dikke Van Dale staat achter cynisch: schaamteloos ongevoelig, stuitend, pijnlijk ongevoelig.

Begon voor Unicef als een soort Jehovagetuige van deur tot deur wenskaarten te verkopen. "Dag mevrouw. Gewone wenskaarten spreken van geluk en voorspoed, maar Unicefkaarten dóen daar ook iets aan. Bijna tien procent van het geld dat Unicef uitgeeft om kinderen in ontwikkelingslanden een kans te geven op een gelukkige toekomst, komt uit opbrengsten van de wenskaarten. Zes gulden per doosje van tien stuks, met enveloppes, mevrouw. U kunt ze ook in een luchtpostuitvoering kopen. U wilt een doosje Mondriaan? Wilt u dan hier uw naam opschrijven en het adres? Dank u wel, mevrouw. Groet een vrind, help een kind."

Leerde Unicef in zijn vele geledingen kennen: het veldwerk in de ontwikkelingslanden, de organisatie in New York, de nationale en regionale comités, de ambassadeurs.

Danny Kaye, Peter Ustinov en Audrey Hepburn. Audrey Hepburn die net als ik getuigen kon van wat UNICEF betekent voor de kinderen, want we waren er bij toen we na de Tweede Wereldoorlog voedsel en medicijnen kregen die ons tegen wie weet wat hebben beschermd.

De koude oorlog duurde voort. Wat er zich achter het IJzeren Gordijn afspeelde, zou pas in de jaren tachtig duidelijk worden. 17 miljoen Goelag slachtoffers, 37 miljoen slachtoffers van hongersnoden en vervolgingen, erger dan zelfs de grootste anti-communisten hadden kunnen bevroeden. Begin jaren zestig bezaten de Sovjet Unie en de NAVO

samen zoveel kernwapens dat ze elkaar meerdere keren konden vernietigen. Zo'n raket is heel wat anders dan mijn vogelverschrikker. Daarmee kon je nog geen kraai iets aandoen.

Ons land, met dat volk van vrome socialisten, verloor net als Engeland langzaam maar zeker haar koloniën. De sfeer van stille tevredenheid leek voorgoed voorbij. De VS gingen naar de maan en ons land ging op weg naar de verzorgingsstaat. De televisie bracht de wereld in onze huiskamer. Een nieuw gevoel van afstand en pijnlijke nabijheid. Biafra. De oorlog in Vietnam, de ontdekking van de anti-conceptiepil en opkomst van de vrouwenbeweging, de stormachtige ontwikkelingen van het fenomeen popmuziek, de koers van de dollar, de stroom van Coca Cola, de invoering van de vrije zaterdag, de verdriedubbeling van het aantal personenauto's, glas- beton en massabouw, politieke vernieuwingen, Marxisten, politieke radicalen, Christen-democratische appellisten, spijtstemmers, witte wijven, provo's en hippies, Leef-Nu esthetici. Dat wat ik op mijn hoofd verloor, compenseerde ik met bakkebaarden. Ik was een min of meer bekende zanger en UNICEF-ambassadeur. Vrijwilliger, voor een handvol stichtingen, allemaal in de weer voor de rechten van het kind. Zong van alle straten die ik ken en van waar gebeurde dingen op de radio, zoals bijvoorbeeld:

*Mevrouw de Koningin,
mag ik U wat vragen?
Zullen wij niet samen
wat aan de honger doen.
Uw gouden koets verkopen,
mijn fiets en zonnebril,
zodat we centjes overhebben
over voor wat brood*

*Koninklijk en hoogachtend
Alfred Jodocus Kwak*

Mijn vader spitte door, voor weer een hopelijk goed seizoen. Ik was er in geen velden meer te zien. Te druk met druk zijn.

In de jaren tachtig waarde er een schemering door Nederland. Het lagedrukgebied van het doemdenken. In de hoofdstad woedde een ware stadsoorlog tussen de politie en de kraakbeweging. De bezuinigingsjeugd zag geen heil meer in de democratie. Ik zat midden in een midlife-crisis. Stond met mijn beide benen stevig in de wolken.

In het najaar van 1981 protesteerde een half miljoen Nederlanders voor de vrede en tégen de plaatsing van Russische SS-20 raketten en de Amerikaanse Pershing II. Mijn vader en ik schuifelden bezorgd met de massa mee naar het museumplein. Zong voor de honderdduizenden met bibberende stem en spreekwoordelijk knikkende knieën Rob Chrispijns "Er lopen kletsnatte clowns in een optocht maar de mensen langs de kant dragen veel betere maskers ..." Meest gelezen leus: Pipo de Clowns "Dag vogels, dag bloemen, dag kinderen". De Telegraaf kopte de volgende morgen: "De meesten bleven thuis."

Veiligheid, welvaart en groei eisten hun prijs. Solidariteit, tolerantie, de verzorgingsstaat, steeds bredere spreiding van kennis, macht en inkomens, bleken in de jaren die volgden een kaartenhuisconstructie. Na-ons-de-zondvloedstemming leek een rouwproces nadat de dromen van de jaren zestig met het blowen van de wind waren gecremeerd.

Achteraf bleek overigens uit gevonden Russische defensieplannen die na de val van de Muur in Oost-Berlijn werden aangetroffen dat de Russen van zins waren geweest, met gebruik van alle middelen, inclusief kleine kernwapens, door te stoten naar Zandvoort aan Zee.

Vandaag is het zo: 1 miljard kinderen wacht onherroepelijk de dood als we met elkaar niet iets drastisch ondernemen.

Toen ik zo'n veertig jaar geleden voor UNICEF en zo met mijn kinderrechtengevecht begon, waren dat er nog maar een paar honderd miljoen. Het laat zien wat ik heb kunnen doen.

Mijn moeder stierf een zieke dood. Mijn vader een gezonde.

Ooit vertelde hij mij als kleine jongen dat je, als je een ster zag vallen, je een wens mocht doen die in vervulling zou gaan als je hem niet uitsprak. Ik wens nu al zo'n vijftig jaar telkens weer, als ik een ster zie vallen, iets dat ik niet uitspreek maar denk. En nooit is één van die wensen uitgekomen.

Mijn eerste wens was een fiets. Een rode. Waarmee ik zou kunnen oefenen om later de Tour de France te winnen. Die wens kwam niet uit, tenminste ... ik kreeg er wel een maar dat was de derde-hands damesfiets van mijn oma, mijn tante, mijn zusje. Mijn vader had speciaal voor mij blokken op de trappers gemonteerd zodat ik er met mijn voeten bij kon. Vond het maar een truttenfiets.

Bij de volgende vallende ster wenste ik voetbalschoenen. Ook die wens kwam eigenlijk niet uit. Wel kreeg ik een paar afgetrapte kistjes van mijn Ome Frans, voetbalschoenen met stalen neuzen. Maar die waren zó krom dat ik er alleen maar ballen mee in de lucht kon schieten. Óf dat verhaal van mijn vader was een sprookje, óf ik dacht mijn wensen verkeerd.

Nu ben ik zelf een vader en sinds een jaar of acht zelfs opa. Vaker en vaker in mijn tuin. Wens nu, als ik een ster zie vallen, niet meer een ding voor mij alleen. Als u het niet verder vertelt: ik wens me vrede op aarde en in de mensen een welbehagen.

Zal nooit opgehouden met wensen en helpen. Heb op al mijn reizen veel opgestoken. Weet inmiddels dat wat er prominent in de kranten staat en op de tv te zien is, niet het enige is dat er gebeurt. Er is een

nauwelijks beschreven achterkant. Wil je deze wereld redden, moet je met elkaar vooraf de juiste prioriteiten stellen. Prioriteiten die niet spectaculair schijnen. Bijvoorbeeld:

De bestrijding van vervuiling en de uitstoot van alle mogelijke rotzooi in de lucht kunnen de rijke industrielanden zich misschien nog permitteren. Voor de arme landen is dat veel te duur.

Anderhalf miljoen mensen sterven per jaar door ademhalingsproblemen die door de stank in hun hutten door henzelf wordt geproduceerd. Oorzaak: slechte ovens waarin zowel koeienstront als plastic zakken worden verbrand. Met 2,5 miljard euro kun je de helft van die getroffen mensen met beter kookgerei en ventilatie het leven redden. Anderhalf miljoen mensen.

Het opheffen van handelsbeperkingen, marktoegang voor agrarische producten uit de ontwikkelingslanden, afschaffing van tolheffingen en landbouwsubsidies in de geïndustrialiseerde landen zal de mensen in Afrika, Azië en Latijns-Amerika veel meer voorspoed brengen dan alle ontwikkelingshulp bij elkaar. Op een recente lijst van de dertig belangrijkste te nemen maatregelen, samengesteld door een elftal Nobelprijswinnaars, staat: vermindering van de CO2 uitstoot met als gevolg opwarming van de aarde, op de laatste plaats.

Op de eerste plaats staat bijvoorbeeld Vitamine A en Z voor de kinderen.

Op de derde plaats: ijzer, jodium, zout, inentingsprogramma's.

Op de vijfde plaats: verbetering van de technologieën in de landbouw.

Dan de scholing van vooral meisjes in de ontwikkelingslanden.

Gunstiger prijzen voor medicamenten.

Biologische zandfilters voor de reiniging van water.

Zonne-energie.

Verder op de lijst: Vredes-garanties in oorlogsgebieden.

HIV-combinatie-preventie pakketten.

Micro kredieten, vooral ook voor vrouwen.

Meer stuwdammen in Afrika voor de verbetering van de waterverzorging.

Diesel met een minimum aan zwavel-gehalte voor vrachtauto's in drukkbevoonde gebieden.

Tabaksbelasting voor het terugdringen van hartkwalen en kanker.

Veel van deze maatregelen op deze zogenaamde Kopenhaagse lijst komen vooral ten gunste van de kinderen, wiens toekomst van onze maatregelen afhangt.

Tot slot: nog niet zo lang geleden heeft de Roomse kerk bij monde van de paus het vagevuur het voorportaal van de hel afgeschaft. Dit in verband met de wereldwijde explosieve toename van abortussen. Ongedoopte kinderen mogen nu ook naar het paradijs. In maart van 2007 gingen ze nog naar de hel.

Volgens mij is het andersom: voor een miljard kinderen bestaat de hel op aarde, door geen mensenhand nog afgeschaft. Het paradijs hoort hier op aarde.

Voor mij heeft het bestaan, de volkstuin van mijn eigen "Modderman", mijn vader.

Dank u wel.

Ook Geert Mak voor zijn historische zinnen.

Herman van Veen
25 oktober 2008